

Д. Лук'янов

начальник Управління планування і кординації правових досліджень Національної академії правових наук України, кандидат юридичних наук, доцент

МУСУЛЬМАНСЬКЕ ПРАВО В ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

Д. Лук'янов. Мусульманське право в практиці Європейського суду з прав людини. – Стаття.

Досліджуються висновки Європейського суду з прав людини у справах з питань іслама.

Ключові слова: іслам, практика Європейського суду з прав людини.

Д. Лукьянов. Мусульманское право в практике Европейского суда по правам человека. – Стаття.

Исследуются выводы Европейского суда по правам человека по делам по исламу.

Ключевые слова: ислам, практика Европейского суда по правам человека.

D. Lukyanov. Islamic law in the European Court of Human Rights. – Article.

Explores the reasons of the European Court of Human Rights in cases on Islam.

Keywords: Islam, the European Court of Human Rights.

Мусульманське право є однією з найбільших правових систем сучасного світу. Його дією охоплено більше 1,5 млрд. осіб. Найбільші мусульманські общини розташовані на Близькому Сході, Азії та Африці.

Для більшості європейських держав іслам був непоширеною релігією, а мусульманське право завжди сприймалося як щось далеке та незрозуміле. Водночас наприкінці ХХ на початку ХХІ ст. світові глобалізаційні процеси змінюють звичний для нас світ. Значна міграція населення призвела до суттєвої зміни структури національних та релігійних громад, що мешкають у Європі. Найбільш швидкими темпами в усіх європейських країнах зростає чисельність саме мусульманської громади. По різних оцінках кількість мусульман в Європі перевищила 44 млн. осіб, що складає 6 % населення. Така значна зміна соціальної структури суспільства створила певний дисбаланс у правових системах європейського права, заснованого переважно на християнських цінностях та

нормах. Мусульманська община все активніше вимагає врахування цінностей ісламу та включення норм мусульманського права у правову систему європейських країн.

В таких умовах цікавим є розгляд практики європейських юрисдикційних органів та їх оцінка ісламу та мусульманського права, як норм, що потенційно можуть застосовуватися в європейських країнах. Напевно найбільшого значення для формування загальної правової практики у європейських країнах має діяльність Європейського суду з прав людини.

Водночас його практика з цих питань є досить не однозначною. 16 січня 1998 року Конституційний суд Туреччини заборонив політичну партію Благоденствия (Рефах). Представники партії подали скаргу до Європейського суду з прав людини з проханням встановити порушення статті 11 «Свобода зібрань та об'єднання» Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.

Суд у рішенні від 13 лютого 2003 року (права партія Благоденствия (Рефах) и др. проти Туреччини) обґрунтував відсутність порушення Конвенції під час заборони вказаної політичної партії, але його аргументація викликає здивування. Суд погодився з висновками Палати та зазначив, що політична партія пропонувала запровадження шаріату у правовій системі Туреччині наряду з національним правом, тобто виступала за плюралізм правових систем. На думку Суду це призвело би до розмежування всіх осіб за релігійною належністю, у зв'язку з чим права та свободи залежали б від приналежності до певної релігії, а подібна модель суспільства не відповідає Конвенції. Але тоді виникає запитання як подібна модель застосовується на Кіпрі, який є членом Ради Європи з 1961 року. Згідно зі ст. 111 Конституції Кіпру будь-яке питання що до заручин, шлюбу, розлучення, судового поділу або реституції подружніх прав чи сімейних відносин повинно регулюватися правом греко-православної церкви або відповідно церкви іншої релігійної групи, яке застосовувалося на 1960 р., і має бути підсудним судам такої церкви. Більше того, Конституція забороняє законодавчій владі вторгтися в зазначену сферу.

Також Суд відзначив, що партія намагалася ввести шаріат в якості правової системи, що застосовується до мусульманської громади та постановив, що шаріат є антитезисом демократії, що він базується на догматичних цінностях та є протилежним здоровому глузду, концепції свободи, незалежності, а також ідеалам, заснованим на науці.